

Modern meyvecilikte amaç, diğer tüm tarımsal faaliyetlerde olduğu gibi birim alandan en yüksek verimi ve en kaliteli ürünü almaktır. Bu da, dünyanın meyvecilikte önde gelen ülkelerinin uygulamakta olduğu modern meyvecilik tekniklerini kullanmakla mümkündür. Bu teknikleri kullanabilmemiz ise, ancak meyve ağaçlarında cereyan eden fizyolojik olayları bilmemiz ve bu doğrultuda bitki besleme tekniklerini uygulamamız ile olabilmektedir. Meyve Ağaçlarında Çiçek, Çiçek tomurcuğu ve yaprak Oluşumu, bitki bünyesinde meydana gelen birçok karmaşık olayın sonucunda gerçekleşmektedir. Çiçeklenme, tomurcuk ve yaprak oluşumu gerçekleşmeden ürün alınması mümkün olmamaktadır. Meyve ağaçları, çok yıllık bitkiler olmalarından dolayı, çeşitli iklim değişikliklerinden kolayca etkilenebilmektedirler. Çiçek, çiçek tomurcuğu ve yaprak oluşumu üzerine; sulama, gübreleme, besin maddelerinin depo organlarında birikimi (karbon asimilasyonu) gibi birçok faktör etkili olmaktadır.

Üreticilerin yanlış veya yetersiz teknikler kullanması ürünün, kalitesinin düşmesine, hastalık ve zararlıların çoğalmasına ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır. 2017 -2018 yıllarında olduğu gibi bu yıl da kayısı bahçelerinde tek taraflı dal kurumaları daha sonrasında bu kurumaların ağaçların tümünü kaplaması ile ağaç ölümleri görülmeye başlanmıştır. Özellikle; İlimizin Battalgazi, Yazıhan, Akçadağ, Kale, Darende, Arguvan, Doğanyol, Yazıhan ve Pütürge İlçelerimizdeki kurumaların kısmen ya da yoğun bir şekilde olduğu izlemine varılmış olup, Sahada daha önce yaptığımız makroskobik incelemelerde;

1-Yanlış sulama sistemlerinden ve derin dikimden kaynaklı phytophthora kök ve kökboğazı çürüklüğü (Phytophthora spp.) hastalığı

2- Eutypa geriye doğru ölüm (Eutypa spp.)hastalığı

3- Verticillium solgunluğu (Verticillium spp.) hastalık etmenleri

4. Neoscytalidium dimidiatum etmenlerine rastlanılmıştır.

Özellikle zayıf kalmış, yeterli sulama, gübreleme, bakım ve beslenme yapılmayan, budamaların yanlış yapıldığı ya da yapılmadığı ile koruyucu ilaçlamaların eksik yapıldığı bahçelerde bu hastalıklar daha sık görülmüştür.

2022 yılının içinde bulunduğumuz zaman itibariyle yukarıda ismi geçen hastalıklar ilimizin kayısı alanlarında hasatla beraber ya da hasattan hemen sonra, Sıcaklıkların artması ve meyvenin olgunlaşma dönemlerinde meyve ağaçlarındaki besin elementlerini aşırı tüketmesi dolayısıyla ağaçların zayıf düşmesiyle tekrar yoğun bir şekilde ortaya çıkmıştır. Çünkü bu hastalıklar toprakta ya da ağaçların bünyesinde bir şekilde yaşamını sürdürmektedir. Şartlar oluşmaya başladığında tekrar zarar oluşturmaya başlamaktadır.

Zararlılar olarak 2011 yılından beri **Erik Koşnili, Capnodis Spp**, özellikle 2015 -2018 yılları arasında ise ilimizin kayısı bahçelerinin büyük kısmında **Ağustos Böceğinin** ve **Yazıcı Böceğinin** zararı devam ettiği için meyve ağaçlarını zayıflatmış söz konusu kurumaların bir kısmı da bu etmenlerden dolayı olmuştur. Üreticilerimiz gerekli tedbirleri almazlarsa kurumalar devam edecektir.

SONUÇ OLARAK:

1-Şu an itibariyle ilimiz kayısı bahçelerinde yukarıda bahsedilen 2017-2018 yıllarında görülen kurumalara benzerleri birçok bahçede görülmektedir. Özellikle kuruyan dalları budayıp bahçede uzaklaştırmayan ya da tam olarak kurumuş ağaçları kesip yok etmeyenler; bununla birlikte koruyucu ilaç yapmayan ve bilinçli gübreleme yapılmayan bahçelerde kurumalar(enfeksiyon) devam etmektedir. Meyve ağaçlarında sürgünlerde ve kalın dallarda görülen kurumalar sadece bu yıla ait olmayıp son 2-3 yılda meydana gelen ve temizliği yapılmayan kurumlardır.

2- Özellikle Yazıhan, Yeşilyurt, Kale, Akçadağ, Battalgazi ve Darende ilçelerimizde terkedilmiş bahçeler ya da gerekli ilgi gösterilmeyen çok sayıda bahçe bulunup bu bahçelerde ciddi kurumalar mevcut olup, geriye dönüşü de sağlanamayacak birçok bahçe de mevcuttur. Geriye dönüşü olmayan bahçelerin acilen sökülüp sahadan uzaklaştırılması hastalık ve zararlıların azaltılması açısından çok önemlidir.

3-**Erik Koşnilinin** bazı ilçe ve mahallerde büyük oranda azalmasına rağmen bu yıl da bazı meyve bahçelerinde zarar vermeye devam etmektedir. Bu etmene karşı bakanlığımız geçici tavsiye verdiği ilaçlar mevcut olup. İl ve İlçe Müdürlüklerimize gelen üreticilerimize reçete yazılmakta ve ilaçlama zamanı ile ilgili bilgilendirme yapılmaktadır.

4-Bilinçsizce yapılan sulamalardan ve derin dikimden kaynaklanan phytophthora kök ve kökboğazı çürüklüğü (Phytophthora spp.) hastalığı çok sayıda bahçede görülmektedir. Bu yanlış sulama ve derin dikimden dolayı çok sayıda meyve ağacı yoğun strese girmiş ve ani solgunluk baş göstermiştir.

5- Üreticilerimiz sonbaharda %3' lük bordo bulamacı kullanmadıklarından dolayı Bakteriyel Kanser (Pseudomonas syringae) hastalığından artış görülmüştür.

6- Özellikle sonbaharda kullanılan azotlu gübreler ve geç mevsimde yapılan sulamalar meyve ağaçlarındaki hassasiyeti artırdığı için bir yıllık sürgünlerde kurumalar yaygın olarak görülmüştür.

7- Organik tarım yapan üreticilerimizin kayısı bahçelerinde organik ilaç ve gübrelerin yetersiz kullanılmasından dolayı besleme ve mücadelede aksamalar olmuştur. Bu bahçelerde söz konusu hastalık ve zararlılar daha yaygın olarak görülmüştür. **2019-2021 yıllarında Çiçek Monilyası ve Çil hastalığı en çok organik bahçelerde görülmüştür. Dolayısıyla bazı bahçeler bu hastalıklardan ciddi orandan etkilenmiştir.**

Çözüm olarak;

1-Kayısıda yaprak delen (çil) ve Monilya hastalığının bulaşma ve zarar yapma dönemi geldiğinde ağaçta **meyve olsun olmasın üreticilerimizin bu hastalıklarla mücadeleyi mutlaka yapmaları gerekir. Çil ve Monilya hastalığı sadece meyveyi etkilemekle kalmayıp ağacımızın, yaprak ve sürgünlerini de etkilemektedir.** Özellikle meyve ağaçlarında ileriki dönemlerde sürgün ölümü ve yaprak dökümünün olmaması için üreticilerimizin mutlaka çil ilaçlamasını yapmaları önem arz etmektedir.

2- Kayısı ağacında yapraklar ve sürgünler belli bir büyüklüğe geldikten sonra özellikle Mayıs ayı içerisinde ilkbahar donlarından etkilenip kuruyan dallar ile monilya hastalığı bulaşmış dallar budanıp bahçeden uzaklaştırılarak yakılmalıdır.

3- Sulama sistemlerinden mümkün mertebe gölet usulü sulamalardan kaçınılmalı, mini spring sulama sistemlerinden herhangi biri ile kurulmuş ise bu sistemlerin ağaçların gövdesini ıslatacak şekilde değil taç iz düşümlerini ıslatacak şekilde kurulması sağlanmalı mümkün mertebe ağaçların kök ve gövde kısmına zarar verecek sulama, gübreleme gibi uygulamalardan kaçınılmalıdır. Özellikle kayısı üreticilerimiz artık çift damlama sistemlerine geçmelidir. Kayısı bahçelerinde en çok rastlanan kök çürüklüğü etmeni(Phytophthora), verticillium, Eutypa, Cytospora ve Bakteriyel kanser(Pseudomonas syringae) gibi fungal ve Bakteriyel etmenlerinin etkisini artıran en önemli unsurlardan biri de kök bölgesinin aşırı sulanmasıdır.

4-Kültürel tedbirlere ağırlık verilmeli bahçedeki kurumuş dallar kesilerek temizlenmeli ve yara yerleri aşı macunu veya su bazlı boya ile kapatılmalıdır. Budama aletleri ağaçtan ağaca geçilirken dezenfekte edilmelidir.

5- İlimiz şartlarında budamalar Ağustos sonu ile Eylül ayları başında yapılarak bitkinin kendini toparlanmasına imkân verilmelidir. Hastalık etmenleri açılan yara yerlerinden giriş yaptığı için budanan kısımlar aşı macunu ile mutlaka kapatılmalı, Budama artıkları bahçeden uzaklaştırılmalı ve yakılmalıdır. Kurumaların bir sebebi de geç sonbaharda yapılan sulamalardır. Çiftçilerimiz geç sonbahar sulamalarından ve sonbahar mevsiminde aşırı azot gübre kullanımından mutlaka kaçınılmalıdır.

6- Bitki besleme uygulamalarında mutlaka toprak ve yaprak tahlilleri yapılarak tahlil sonuçlarına göre eksikliği ortaya çıkan Bitki Besleme ürünleri zamanında ve doğru bir şekilde verilmelidir. **Özellikle topraktaki faydalı böcek sayısının artması yanı antagonist canlıların artması yukarıda ismi belirtilen hastalık etmenlerinin azaltılması ya da etkisinin azaltılması için ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde bol miktarda yanmış hayvan gübresi ya da Humik asit(Leonardit) kullanması çok faydalı olacaktır.**

7. İlimiz genelinde kayısı yetiştiriciliği yapılan toprakların %85-90'nı kireçli topraklardır. Kireçli topraklarda alt katmanlara doğru inildikçe sert tabaka oluşmakta bu da meyve ağaçların kılcal damarlarının toprağın derinliklerine inmesini engellemekte ve topraktan yeterince beslenememekte ve havasız kalmaktadır. **Üreticilerimizin beslenmeyi toprak ya da yaprak tahlili sonucuna göre yeterli miktarda, zamanında ve doğru bir şekilde yapması şarttır. Ayrıca kireç oranını düşürmek ve sert tabakanın kırılması için mutlaka bol miktarda toz, mikronize ya da sıvı kükürt kullanılmalıdır. Demir eksikliğinin yoğun olarak görüldüğü yerlerde demir sülfat ve meyve ağaçlarının tekrar çalışması ve sağlıklı sürgün vermesi için çinko sülfat kullanılmalıdır.**

8. Özellikle larvaları toprak altında zarar yapan **Ağustos böceği ve Capnodis** gibi zararlılara karşı kimyasal mücadele olmadığından bu zararlılara bahçe içerisinde kümes hayvanlarının bulundurulması, sürüm yapılarak larvalarının yok edilmesi ve yabancı ot temizliği gibi uygulamalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Nisan-Mayıs ile Ekim-Kasım aylarında Yağmurlardan sonra toprak tava geldiğinde hem bitki köklerinin havalanması hem de yabancı ot temizliğinin yapılarak böcek ve böcek yumurtalarının

yok edilmesi amacıyla toprak işleme yapılmalıdır. Ağaç köklerinin zedelenmemesi için toprak işleme çok derin olmamalıdır. Sürüm derinliği 12-15 cm olmalıdır.

9.Sonbaharda kayısı ağacı yapraklarını %70-80 oranında döktüğünde özellikle bu yıl mutlaka %3'lük bordo bulamacı kullanılarak koruyucu önlem alınmalıdır. Çiftçimiz son yıllarda bordo bulamacını terk ettiği için hastalık etmenleri çok daha fazla artmış ve yayılmış bulunmaktadır.

10.Kayısı üreticilerinin hasat sonrası besleme ve mücadele yöntemlerini öğrenmesi, yukarıda belirtilen hususlara riayet etmesi, ayrıca kuruma görülen bahçe sahiplerinin İl ve İlçe Müdürlükleri ile temasa geçerek bu uygulamalarla ilgili bilgi sahibi olmaları ve reçetelerini yazdırmaları, konu ile ilgili sorunların çözümü için kayısı bölgelerinde toplantı talep etmeleri büyük önem arz etmektedir.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Tahir MACİT

Tarım ve Orman İl Müdürü